

Bijlage VWO
2022

tijdvak 1

geschiedenis

Bronnenboekje

Prehistorie en oudheid

bron 1

Politicus en generaal Gaius Marius (157-86 voor Christus) hervormt het Romeinse leger door in te voeren dat ook arme Romeinen, die geen land bezitten, in dienst van het Romeinse leger mogen treden. Tijdens een toespraak in Rome voor nieuwe rekruten van het leger, zegt hij:

Met deze lessen zal ik mijn soldaten aanmoedigen; ik zal hen niet gierig belonen en mezelf rijkelijk, noch glorie nastreven ten koste van hun gezwoeg. (...) want als je zelf in luxe leeft maar het leger vervolgens onder de duim houdt met straf, dan ben je geen commandant maar een meester van slaven. (...) En daarom: eenieder die de leeftijd heeft om soldaat te zijn, sluit je aan bij mij en dien je land! En laat niemand vanwege de rampen die anderen overkwamen of vanwege de arrogantie van generaals bang hiervoor zijn. Ik, Marius, zal met jullie meemarcheren en meevechten, tegelijkertijd jullie raadsman zijn en jullie metgezel in de gevaren en ik zal mezelf niet anders behandelen dan jullie. En met de hulp van de goden zal zeker alles ons ten deel vallen: overwinning, buit en glorie.

De middeleeuwen

bron 2

De monnik Caesarius van Heisterbach (1180-1240) schrijft over *mulieres religiosae*, vrouwen die hun leven aan God wijden:

Vooraf in Luik en Brabant zijn er veel van zulke vrouwen. Hoewel ze in gewone kleren rondlopen en geen kerkelijke status genieten, zijn ze vaak superieur aan kloosterlingen. (...) Te midden van gewone mensen leven zij een geestelijk leven, te midden van de wellustigen een kuis (eerbaar) bestaan. In het drukke stadsleven realiseren zij het kluizenaarsideaal.

Vroegmoderne tijd

bron 3

In 1586 maakt Hans Vredeman de Vries (1527-1609) dit schilderij over Antwerpen:

Handelsschepen varen over de Schelde naar Antwerpen



De eigenschappen Tirannie, Eigenbelang en Tweedracht

De Spaanse landvoogd Alexander Farnese overhandigt het stadswapen van Antwerpen aan Philips II terwijl ze beiden gelauwerd worden

bron 4

In 1672 schrijft Henry Stubbe een pamflet over de Republiek. In het eerste gedeelte, *Onpartijdige en gepaste commentaren*, staat:

Zij [de Nederlanders] doen net of zij in het beloofde land wonen, maar heel Europa en Indië klaagt dat er daar niets van waarde is. Ze verheerlijken hun excellente regering, terwijl het anarchie is: ze onderwerpen zich aan geen enkele regel en werken alleen samen vanuit eigenbelang en onder een gemeenschappelijk gevoel van gevaar. Ze zijn al honderd keer ontsnapt aan een totale verscheuring. (...) Nooit was een stel pijlen zo slecht gebundeld. Hun vrijheid (waar ze over opscheppen) bestaat er vooral uit dat ze meer belasting betalen dan welke vorst in de wereld zou vragen; en ze zijn onderworpen aan meer willekeurige regels over leven, verbanning en gevangenneming dan ik ooit eerder zag.

bron 5

In 1781 schrijft de Franse schrijver Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais een toneelstuk. De hoofdpersoon, de dienaar Figaro, zegt hierin:

Wat! Omdat u een belangrijke edelman bent, denkt u dat u een groot genie bent! Op welke manier? Hoe bent u de rijke en machtige graaf Almaviva geworden? U hebt de moeite genomen geboren te worden – niets meer! Terwijl de moeilijkheden die ik moest overwinnen meer talenten vereisten dan nodig zijn om een Rijk te besturen. En wat, edelste graaf zijn uw aanspraken op het aanzien, op de pompeuze titels en de onmetelijke rijkdom waar u zo trots op bent en die u bij toeval hebt verkregen?

bron 6

Twee fragmenten uit de autobiografie van de actrice en schrijfster Mina Kruseman (1839-1922) waarin ze verschillende standpunten uiteen zet:

fragment 1

Ik heb nooit begrepen waarom alle mensen zo bezig zijn met het geslacht van de personen die stemmen: ik ben van mening dat als nu eindelijk eens gekibbeld zou worden over de intelligentie van stemgerechtigden, wij tenminste nog een kans zouden hebben om bij het kibbelen iets te winnen. Want of wij nu door mannelijke of door vrouwelijke nulliteiten [onbenullen] aan een slechte regering worden geholpen, dat komt toch op hetzelfde neer!

fragment 2

Ik vraag *werk* voor de vrouwen, niets dan werk, werk dat betaald wordt met *geld*. Zodra wij het zover gebracht zullen hebben dat wij (net als de mannen) als een dom kind in de schoolbanken beginnen om er als een goed opgeleid mens weer uit op te staan, dan komt de rest vanzelf, want de vrouw die in haar eigen onderhoud kan voorzien, heeft het recht vrij te zijn en moeder te wezen.

bron 7

De volgende bronfragmenten zijn ooggetuigenverslagen van gebeurtenissen uit de Chinese geschiedenis en staan in willekeurige volgorde:

fragment a

De studentencomités stemden er gisteren mee in om de regering per telegram te laten weten dat er aanstaande maandag gestaakt zou worden als hun vier eisen niet werden ingewilligd (...): weigeren om het vredesverdrag te ondertekenen, bestraffen van de corrupte verraders die geheime verdragen met Japan hebben gesloten, etc.

fragment b

Het is zonder enige twijfel realiteit en een feit dat internationaal wordt erkend dat er maar één China is in deze wereld en dat Taiwan een onderdeel is geweest van China's territorium sinds mensenheugenis. (...) Vandaag erkennen meer dan 160 landen ter wereld dat Taiwan een onderdeel is van het grondgebied van China.

fragment c

In maart werden er op alle straathoeken al affiches aangebracht: "Verdrijf de vreemdelingen! Dood alle christenen!" Toen ze steeds dichterbij Peking kwamen en in de wijde omgeving christelijke dorpen verwoestten, missionarissen vermoordden en begonnen de spoorwegen te vernielen, liet men legereenheden komen om de ambassades te beschermen.

fragment d

Om 9 uur 's avonds stonden we op, staken onze rechterhand omhoog en legden een eed af: Voor het bevorderen van de democratie in ons land (...). Maar aan de oost- en westkant van de Chan'anboulevard vloeiden stromen bloed. De slaggers, de soldaten van het Zevenentwintigste Leger richtten tanks, machinegeweren en bajonetten (...) op de mensen die zelfs maar een slogan durfden te roepen.

fragment e

Vandaag de dag zijn er bijna geen vergaderingen meer en mensen werken veel harder op het hun toegewezen land dan toen zij nog voor het collectief werkten. (...) Zij hebben meer vrijheid en hoeven niet iedere dag naar het land. Zij hebben meer zeggenschap en kunnen hun geld uitgeven aan huwelijken en begrafenissen als ze dat willen.

bron 8

Voorpagina van het weekblad *Berliner Illustrierte Zeitung* van 2 november 1944 met een foto van leden van de *Volkssturm*:



Toelichting:

In oktober 1944 richt Hitler de *Volkssturm* op, een leger van Duitse mannen tussen de zestien en de zestig jaar die (nog) niet in militaire dienst zaten.

Vertaling van het onderschrift:

Het Volk staat op. Miljoenen grijpen naar de wapens. Jong en oud heeft als één man geantwoord op de afkondiging van de *Volkssturm*. Heilig is het vaderland. Verbeten is de wil om het te verdedigen. Het smeedt iedereen samen, de zestigjarigen en de zestienjarigen, de veteraan en de jongeman. Het uur van de grootste beproeving is aangebroken.

bron 9

De Belgische tekenaar Hergé publiceert in 1931 het stripboek *Kuifje in Congo*, waarin Kuifje en zijn hond Bobbie door de Belgische kolonie Congo reizen. In het boek staat deze afbeelding waarop Kuifje lesgeeft aan Congolese kinderen:



bron 10

Vladimir Semjonov, die in 1953 de hoogste commissaris is van het Sovjet Controle Comité in de DDR, schrijft in 1990 in zijn memoires:

Berichten over gewelddadige demonstraties en confrontaties bereikten ons uit Gera, Cottbus, Chemnitz, Halle, Leipzig, Dresden, Maagdenburg en andere steden in de DDR. Aan beide kanten vielen doden. (...) Om 11 uur kregen we uit Moskou de instructie om het vuur op de opstandelingen te openen, militaire standrechtbanken op te richten en twaalf raddraaiers dood te schieten. Nieuwsberichten over de executies moesten overal in de stad opgehangen worden. Omdat [bevelhebber] Sokolovski en ik echter over buitengewone volmachten beschikten, negeerden we de instructie uit Moskou en gaven [aan onze soldaten] het bevel om over de hoofden van de demonstranten heen te schieten. De eerste schoten veroorzaakten verwarring onder de opstandelingen. Ze begonnen zich naar West-Berlijn terug te trekken.

bron 11

In 1960 schrijft Chroesjtsjov, de opvolger van Stalin, over Russische adviseurs in China:

Onze adviseurs, werkzaam in China, hebben vaak te maken met een gebrek aan vertrouwen. Hun pogingen om technische problemen te helpen oplossen worden vaak afgewezen en hun advies, dat is gebaseerd op hedendaagse wetenschappelijke kennis en technische ervaring, wordt luidkeels als achterhaald en conservatief verklaard. (...) Ze kunnen deze omgeving van wantrouwen en achterdocht niet verdragen, terwijl ze hun verantwoordelijkheden willen nakomen. Het is daarom niet verwonderlijk dat veel van deze adviseurs hebben verzocht terug te mogen keren naar hun vaderland. In het licht van dit alles zijn we tot de conclusie gekomen dat de verdere aanwezigheid van de Sovjetadviseurs in de Volksrepubliek praktisch onmogelijk is geworden.

bron 12

Chinese poster uit 1967 met de titel 'Verdrijf de oude wereld, bouw een nieuwe wereld':



Toelichting:

Onder de voet van de man liggen vooraan een beeldje van Confucius en een kruisbeeld.

bron 13

In 1978 zegt G. Huizinga, de algemeen voorzitter van de commissie voor de staatsexamens, over vrouwen die via de zogenaamde 'moedermavo's' alsnog een middelbare schooldiploma willen halen:

De leukste reden om te gaan leren is de reden van de snel groeiende groep huisvrouwen: zij doen het als hobby. De tijd die zij door het afnemende kindertal en de vele moderne huishoudelijke apparaten over hebben, kunnen ze niet beter besteden. Door te studeren, verzekeren ze zich later van een gevulder leven als de kinderen de deur uit zijn. Ze kunnen door dat diploma misschien aan de slag. (...) het zijn vaak de beste leerlingen. Die huismoeders komen soms met prachtige resultaten uit de bus.